

221

41

ȘT. O. IOSIF

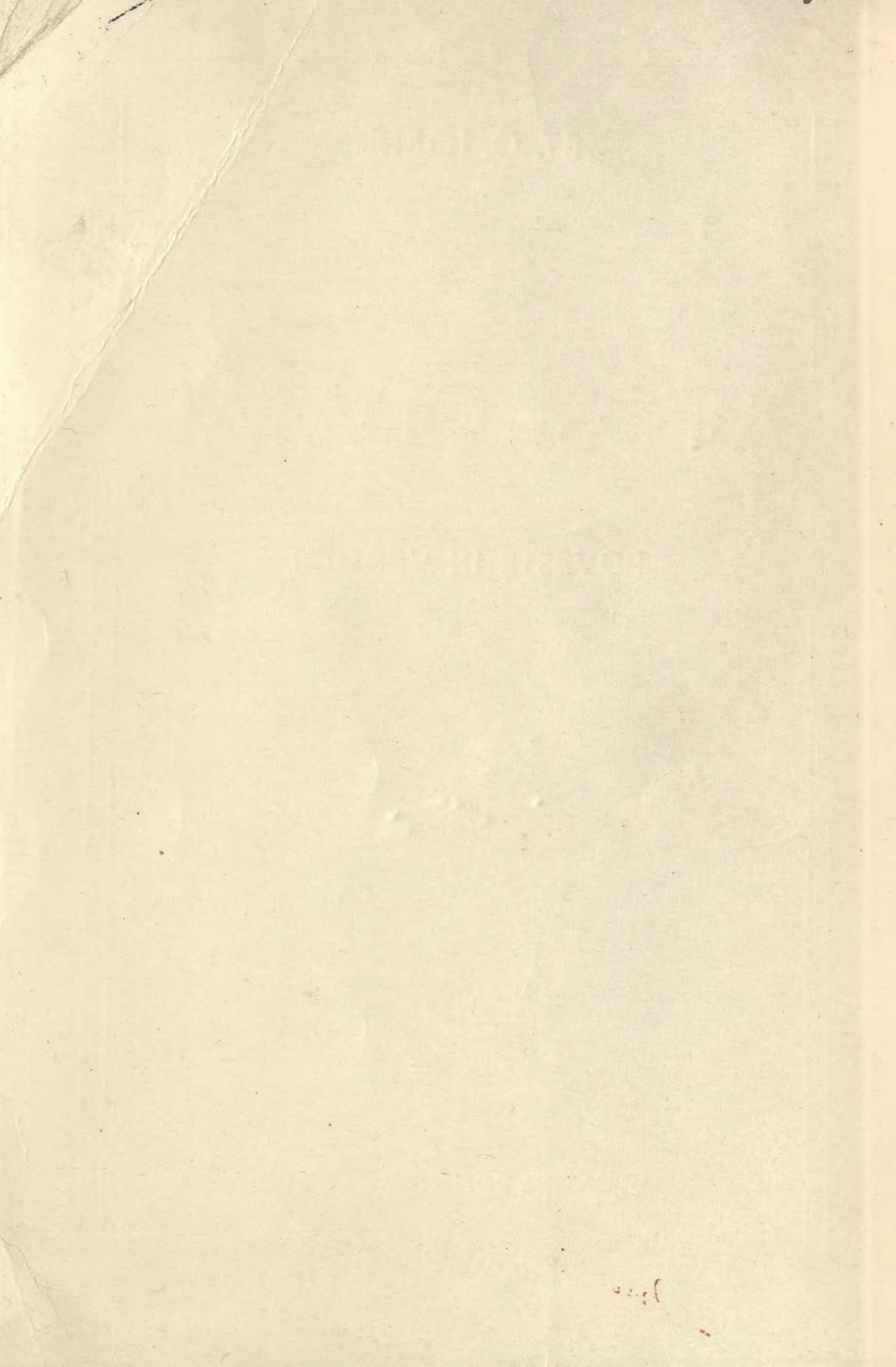
A FOST ODATA!

POVESTE IN VERSURI

50.861 C

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

nr. 379.

379.

ȘT. O. IOSIF

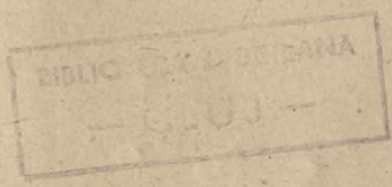

A FOST ODATA!

POVESTE IN VERSURI

50.861 C

nr 302

516.436

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

41211. — 990

~~nr 209~~

111-2112

~~July 403~~

I.

Ce lungi și mândre 's nopțile de iarnă,
Când șuer' a pustiu prin hornuri, vântul!
Afară crește viscolul. Răstoarnă.
Troiene mari și alb e tot pământul.
Bunica, dela țară, azi se 'ntoarnă
Cu sacul plin;—și fusu 'ncepe cântul
Copiii, toți se strâng, prinzând de veste:
— „Bunico dragă, spune-ne-o poveste!“

Troznește focul, soba dogorește,
Pe ziduri, umbre urcă și coboară.
Tac nepoțcii mălc. Tăcerea crește
De poți aude musca 'n pod cum sboară
Doar fusul, tainic tot istorisește —
Un fir de aur par'că-l 'mpresoară —
Se 'nvârte 'ntruna, fuge și se 'ntoarce.
L-ascultă toți, frumos. Bunica toarce!

Pe gânduri stă bătrâna vorniceasă,
 Cu chipul sfânt... Ce dulce suferință
 În ochi-i mici! Ce vrajă ne'nțeleasă
 În portu-i vechiu cu iie și cătrintă!
 Cum toarce-așa în liniștea din casă,
 Micuților le pare o ființă
 Din alte lumi... Uimiți de drag, așteaptă..;
 Ca dintr'un vis, bunica se deșteaptă...

*
* * *

— A fost, a fost odată!... Când și unde?
 Bunică, spune tu, în care parte?
 Ea dă din cap, zâmbind cu drag răspunde:
 De mult, de mult... departe, prea-departe...
 Acolo, unde soarele s'ascunde.
 Pe ce tărâm, nu scrie nici la carte...
 Dar . . . , ori tăceți, ori nu mai spun nimica!
 Micuții râd. Glumește doar, bunica.

Erà pe când . . . aveà și ursul coadă!
 — Știți c'a pierdut-o într'o iarnă 'n baltă,
 Că mintea lui erà și-atunci neroadă —;
 Când purici potcoviți ziceau că saltă
 Până la cer: de ne-aduceau grămadă
 De basme de prin lumea ceealaltă;
 Pe când feciori de crai luptau cu smei
 Și lupii se pupau în bot cu mieii;

Pe vremea când făcea plopșorul, pere,
Răchita, micșunele ; când pământul
Erà bogat în roadă și putere,
Iar împărații nu-și călcau cuvântul
— La ei află Rumânu mângâiere — ;
Ba uneori, chiar Dumnezeu Prea-Sfântul,
In chip de gârbov moș cu barba albă,
Călătoreà pe lumea asta dalbă

Au fost pe-atunci . . . , au fost ca niciodată,
Un împărat vestit și-o 'mpărăteasă
Iubită de popor și lăudată ; —
Dar nu trăiau cu inima voioasă,
Că asta una nu le fuse dată :
Nu le 'nflorea nici un copil în casă
Mâncarea nu le mai tihneà, nici somnul :
Și zi, și noapte, se rugau la Domnul !

Și-au întrebat dealungul și dealatul :
Ba vraci, ba vrăjitoare pricepute ;
Dar tot pustiu le rămâneà palatul !
Mari firoșcoși cercară să le-ajute :
Vai, se simțea ca mâine împăratul
Murind — Domnia 'mbătrânește iute —
Și'n seminția lui împărătească
N'aveà urmaș voinic să-l moștenească.

Mult se căină și mândra 'mpărăteasă
— Nu se știà, sârmana vinovată; —
Innaltă, bună, tânără, frumoasă:
Sta uneori să plece 'n lumea toată,
Dar inima și Dumnezeu n'o lasă
Văzând pe soțul ei iubit — și iată!
De zece ani duceau un trai în silă,
Norodul, pe la uși plângeà de milă.

Când, într'o noapte, ce visase oare?...
Cu țipăt lung, ea părăsește patul,
Și inima-i băteà — credeai că moare!
Din somn tresare, însuși împăratul;
O prinde'n brațe, — și cu svoană mare
Se răspândește vestea 'n tot palatul:
Impărăteasa a văzut minune
De vis...; dar s'auzim ce spune!

— „Eram eu, singură într'o grădină
„Muiată 'n aur ce păreà că plouă
„Din adâncimi albastre de lumină.
„Pe ramuri, pasări, două câte două,
„Săltau și ciripeau o doină plină
„De dor — ; și florile, bogate 'n rouă,
„Se drăgosteau în dulce adiere... ;
„Și fluturi, tot perechi! Ah, ce plăcere!“

„Ce vis frumos! Il văd ș'acum, îmi pare...;
„Și cum treceam așa, deodată vine
„O porumbiță fluturând în zare...
Din lumea largă, vine drept la mine,
„S'ascunde-aici, în sân..., se sbate tare...
„Eu dau s'o prind... Atunci, o Doamne, cine
„Ar sta să-mi spună firea tulburată!
„Un fioros balaur mi s'arată!...”

„Veneà ca un vârtej, grozava fiară —
„Goneà, pe semne, porumbița mică —
„Tăciuni i-s ochii, varsă foc pe nară;
„C'o falcă în cer, alta 'n pământ, — ridică
„Asupra mea, rânjind, spurcata-i ghiară...
„Atunci, țipai...; și-am leșinat de frică.
„O, spuneți-mi, minunea ce 'nsemnează?...“
Curtenii tac, înmărmuriți de groază.

A doua zi, în sala cea străbună,
Bătrânii țării, cititori de stele,
Toți stâlpii 'mpărăției mari: s'adună
Să cerce visu 'mpărătesei mele.
Inșiră câte 'n soare, câte 'n lună;
Ba semne bune, ba năcazuri grele,
Ci rostul drept — precum se 'ntâpl' adese —
Nici unul dintre ei nu-l înțelese

Pe uliți sta îngrămădit, poporul,
Pândind în șoapte ori cu spaimă mută,
Doar-doar s'o sparge mai curând, soborul !
Impărăteasa sta în jiltț pierdută...
Deodată înflorește ca bujorul,
S'apleacă spre 'mpăratul, — și-l sărută.
Șoptindu-i taină mare la ureche...
Tot sfatul stă uimit... Poveste veche!

Mai târzior, tâlmacii pricepură
Ce nici prin gând măcar nu le dedese —
Că Domnul nostru Dumnezeu se 'ndură !
Din vis, împărăteasa, grea purcese :
La rugile ce mii de mii făcură,
Doritul prunc din cer li-l trimisese...
S'a izbândit a noua lună visul ;
Și-un puiu de prinț viteaz a fost trimisul !

Și nouă luni a fost o sărbătoare,
Cum n'o mai fi ! Dar în a noua lună !
Ce glas de tâmpini ! Chiot de vioare !
Jucă pe stradă lumea, ca nebună.
Bătrâni și tineri, babe cerșetoare :
Plângeau la porți de drag și voe bună...
Iar dintre toți, prea fericita-mamă
Se bucură mai mult, de bună samă...

Venit-ău: din împărății vecine,
Din răsărit, apus, de peste mare,
Din zări albastre, de prin lumi streine,
Din nouăzecișinouă de hotare,
Soli mari cu daruri scumpe, să se 'nchine.
S'a 'ntins apoi o horă mare, mare...
Ospețe, muzici, flamuri, luminății...
Mă rog, așa petrec doar împărății !

Iar împăratul ? De, ca orice tată,
Mureà și învieà de bucurie..
Ba s'a schimbat în straie vechi odată,
Ca nime dela curte să nu-l știe,
S'a prins apoi în hora mainunată...;
Și cât erà el, cap de 'mpărăție,
Tot chiuià svârlind căciula 'n aer...
— Dar nu vedeți că nu mai este caer ?

II.

— Văzut-ați Oltul spumegând la maluri
Când, sus la munte, ploile durează?...
Cum cerul, toamna, se înseninează
Mutând lumina depe văi pe dealuri,
Apoi deodată iar mi se 'norează,—
Așa norocul: vine și se duce;
Și-o zi năcazuri multe poate-aduce!

Și uite-așa... Eră o veselie
Cum n'a mai fost de când se ține minte!
Hei, să vedeți apoi ce-o să mai fie!..
Și numai voi să stați frumos, cuminte:
Povestea mea abia d'acu se 'mbie!
Ce mari minuni se fac de-aci 'nainte!
Oh!.. mi se urcă sângele la tâmple,
Când mă gândesc amu, ce-o să se 'ntâmple!..

Erà p'atunci o datină bătrână,
Că toți creștinii — fie cât de frunte —
Iși botezau copiii 'ntr'o fântână,
Ce izvora din stânca unui munte.
Dar nu ți-erà p'acolo la 'ndemână
Creșteau păduri străvechi, din vremi cărunte;
Și furnicau pustiurile-acele
De fiare și de făcători-de-rele...

Domneà p'aceste locuri fioroase
Un căpitan în fruntea unei cete
De doisprezece hoți ce-și adunase:
Toți uriași la stat și largi în spete,
Doar îi zăreai și-ți da fiori prin oase!..
Nu..., nu mai spun..., nici nu m'aș încumete
Să-i spun așa cum mi s'arată 'n minte
Că n'am așa de groaznice cuvinte!

Și — iaca!... v'ați spăimântat degeaba!
Ei, bată-vă norocul, să vă bată!
Ori ați uitat — așa se vede treaba —
Că-s basme vechi din vremuri de-altădată?...
Nu tremurați, că nu vă lasă baba!
Fiți, dragii mei, cu inima bărbată!
Nu doisprezece...! Nouăzecișinouă
Poftească! — Nu vă fie frică vouă!..

Așa..., fusese 'n slujba 'mpărătească
Cel căpitan, și 'n rând cu ghinării,
Viteaz... Ce l-a făcut s'o părăsească
Și să se prindă frate cu tâlharii?..
Un greu blestem, o patimă drăcească —
Așa șopteau pe la palat mai marii —
L-a 'mpins pe căi greșite, spre peire,
De l-a 'năsprit la suflet și la fire!...

Umblase poteri multe și viteze;
De geaba! — n'au putut nimic să-i facă...
Ajunse vremea, nici să mai cuteze
Picioar de om p'acolea, să mai treacă:
Veneà creștinul, bietul, să boteze;
Și cât intrà în codri... iaca, — iacă,
Il năpădeau jivinele păgâne
Și-l ucideau în cale ca pe-un câne!...

Mult stărui deci, biata 'mpărăteasă,
Pe lângă soțul ei cu rugi deșarte:
Mai bucuros să facă slujba 'n casă,
Decât să meargă 'n codru-așa departe!
Dar împăratul zice: — „Lasă! lasă!
„Invăț eu pe tâlhari cum să se poarte!
„Ba nici socot pe căpitan să-și pue
„Cu mine mintea..., că nebun doar nu e!“

Voià apoi să știe țara toată,
Că n'are el, puteri așa de proaste!
Și de cu sară fu porunca dată,
Să urce streji prin munte, pe sub coaste;
Să sune trâmbiți, tobele să bată...
El însuși, cu vreo doi viteji din oaste,
Va sta la margine de drum, de pază,
In vreme ce copilul se botează...

Ba nu se mulțumì cu-aceste toate!
Ci porunci s'alcătuiasc'un nume
Dintr'un colan de pietre nestemate,
Și cel mai mare argintar din lume
Il prinse 'n copci din argint lucrate,
La gâtul pruncului...; scrià anume,
Că-i fiu de împărat vestit...; și alte
Cum până azi se fac la curți înalte!...

Pornir 'apoi... Erà o zi senină
De mai... Pe uliți, multă lume-aleasă :
Și de cântări, cetatea 'ntreagă plină...
Vai, numai întristata 'mpărăteasă
Mai și-aminteà de visu-i în grădină :
In haina ei cea albă de mătășă,
Cu pruncu 'n brațe se ducea 'n tăcere,
Cum merge mielușelul la junghiere!...

Incet acum pe căi întunecate
 Se pierde-alaiu 'n inima pădurii...
 Foșneau ușor, doar frunzele mișcate.
 Când pe la prânz, în bobota căldurii,
 Blestem de sus! — Ațin'te, împărate!
 Ca din pământ răsar pe loc pandurii,
 Se 'ncaeră vârtos, acopăr calea...,
 De pocnete de puști răsună valea!

Aleargă 'mpărăteasa 'nspăimântată,
 Botează pruncul la fântână 'n grabă...
 Se 'ntoarce-apoi..., dar tot mai depărtată
 S'aude larma luptei, tot mai slabă...
 Se face 'n urmă liniște de-odată...
 Ce s'a 'ntâmplat?... Cu spaimă, ea se'ntreabă...
 Nici urmă de 'mpărat, nici glas de cete...
 Vai, ce fior prin inimă îi dete

— „Tâlharii i-au răpus de bună samă...
 Ingână ea; — se uită 'n jur cu frică.
 Ei, ce te faci acu, pierdută mamă,
 Cu prunc la sân, prin codri, singurică?...
 Pe Dumnezeu în ajutor, ea-l chiamă...
 O spune-i tu, pustie turturică,
 Ce cânti pe creangă: Incotro s'apuce?
 Poteca asta oare unde-o duce?...

Să stea pe loc ?... Să meargă înainte ?
Mai bine la fântână să se 'ntoarcă...
In somn, micuțul surâdea cuminte,
Așa frumos... Era un înger par'că !
Ce gânduri mândre îi mijesc prin minte ?
Ce visuri albe sufletu-i încearcă ?...
Impărăteasa își uitase plânsul :
Zâmbea și ea, privind cu drag la dânsul !

Dar apele să cânte începură,
Gonindu-i vraja ce-o ademenise...,
Se uită tristă iar...: nici o făptură.
Când iată, copilașul se trezise :
Nedumerit, cu degețelu 'n gură,
Deschide ochi albaștri plini de vise...
Impărăteasa, lin pe țărnișă s'așează.

Dormi băețel
Infășățel,
De grijă Ceru-ți poarte !
Să crești viteaz,
La minte treaz
Și neatins de moarte !

Isvorul lin,
Sub cer senin,
Să mi te-adoarmă 'n șoapte;
Și zânele,
Stăpânele,
Să-ți cânte peste noapte!

Și florile,
Surorile,
Să-ți aromească somnul;
Și îngeri mici
Să stea aici
Trimiși din cer de Domnul!

Așa cântând, cu glas plin de durere,
Părea c'ascultă fermecat, isvorul...
Visau și brazii 'n tainica tăcere...;
Curând adoarme iarăși, pruncușorul.
Un stuf de flori era 'n apropiere:
Acolo-și culcă frumușel odorul.
L-acopere plângând și mai așteaptă
Să vadă de cumva nu se deșteaptă!

Ar vrea să plece, inima n'o lasă.
Tot cată 'n urmă, — se întoarce iară...
Ingenunchind se roagă cuvioasă :
— „Prea-sfântă Maică, Pururea-Fecioară!
„Nu te 'ndură de-o biată păcătoasă!
„Ea-ți dă 'n păstrare singura-i comoară:
„Oh, apără-mi de orice rea primejdie
„Nădejdea unei vieți fără nădejde!“

Apoi se duce — pentru totdeauna!
In zare-acuma, soarele se stânge:
Ea intră 'n codru tot plângând într'una.
Apusul, printre ramuri se răsfrânge...;
Dar iată 'n drum o urmă..., încă una...,
O rază rătăcită... Nu, — e sânge!
Inchide ochii, ca să nu mai vadă, —
Să clatenă și cade jos grămadă

* * *

— Când s'a trezit din somn, zăcea culcată
Pe-un țol curat, sub niște bolți negrite,
De doisprezece hoți înconjurată,
Drepti, nemișcați, cu fețele smerite !...
Țipând, vrea să se scoale 'n sus speriată,
Dar n'o ajută brațele slăbite;
Atuncea, unul face-un semn, și hoții
Ies rând pe rând, în liniște, cu toții.

Acela, unul singur, rămăsese.
S'apropiè și umilit se 'nchină
În fața tinerei împărătese.
Ca omul ce se știe plin de vină,
Bolboroseà cuvinte ne'nțelese.
Dar fața lui nu-i chiar de tot streină!...
O mai văzuse ea, odată... Unde?
Impărăteasa nu-și știà răspunde!..

Se uită lung la el, se uită bine.
Frumoșii ochi s'apriind mari de mânie:
— „Nelegiuitule, ce vrei cu mine?
„Piei dinnainte-mi, om plin de urgie!“
Dar căpitanul — altul doară cine? —
Căzù 'n genunchi atunci, plângând amarnic,
Și de iertare se rugă zadarnic!..

Tăcù apoi: și amândoi tăcură.
Obrazul ei păreà că e de ceară.
Deodată, omul, dintr'o săritură
Se scoală crunt, răcnește ca o fiară;
Privirea-i aspră scapără de ură,
Și toți tâlharii repede-aleargă.
— „Luați-o! Aruncați-mi-o în fiare!
„Impărăteasă, n'ai să-mi scapi din ghiare!“

Degrabă, doi tâlhari pe mâini o poartă
Și-o lasă 'n fundul unei hrubi deșarte.
Acolo zace-acum, și par'că-i moartă..
Aude 'n vis, — departe 'n vis, departe —
Un prunc scâncind!... Vuește lung o poartă.
De-acu 'nainte are 'n lume parte
De-un pic de apă și de-un drob de pâine,
S'o duc' abia, sârmana, d'azi pe mâine!..

Vedeți, copii, cum sorțile 's schimbate!
Gogeamite împărăteasa mare,
Aveà pe lume slugi nenumărate,
La semnul cel mai mic sub ascultare;
Tacâmuri de-aur și mâncări bogate;
Duceà 'n iatacuri trai cu desfătare..
Și-acu..., ce viață jalnică petrece
In închisoarea umedă și rece!

III.

Acolo 'n stuful înflorit, sub scutul
Luceferilor din tărie, zace
Neștiutor de toate, nou născutul!...
Domnește 'n prejma lui o dulce pace.
O, înger drag, tu nu-ți cunoști trecutul
Nici viitorul; singur ce t'ei face?
Tu dormi și-aici, precum dormeai acasă,
In leagănul cel verde de mătasă...

Nici nu zărești pe Maica-Preacurată..
De printre stânci, în liniștea cea sfântă.
Prin pânza de lumină strecurată;
Coboară 'ncet și par'că îngeri cântă...;
Ridică 'ncet năframa cea curată
Privind la tine, — și binecuvântă...;
Se stinge-apoi ca 'n farmec arătarea
Și tot mai mult se limpezește zarea...

Intâi s'a deșteptat un pup de floare.
— „Ti, soro! Ia te uită ce mândrețe
„De copilaș! Al cui să fie oare?“
Așa se 'ntreabă florile istețe,
Și se ghiontesc, și tot sclipesc la soare
In roua prea frumoasei diminețe!..
Cât ai clipi, tot stufu-i plin de șoapte..
— „L-o fi adus vreun înger peste noapte!“

Curând și 'n codru, care mai de care,
Incep șă-și dreagă glasul, cântăreții,
Din cracă 'n cracă, veverița sare;
Ușor din vârfuri clatenă măreții
Copaci; coboară cerbii la izvoare..
Trezit din somn de larma dimineții
In stuf, copilul prinde-atunci guriță.
Striga, mă rog, ca pruncul după țită.

Și chiar pornise prin pădurea mare,
Un pusnic dintr'o văgăun' adâncă
— De cei-ce coc un ou la lumânare
Și zile întregi postesc și nu mănâncă;
Bătrân eră și 'nvecinat de fiare,
Dar ele nu-i făceau nimic, ba încă
I se 'nchinău ori se duceau aiure,
Când se 'ntâlneau cu dânsul prin pădure...

516.436

Așa umblă rătăcitor, p'aproape,
Pustiu, cu totul adâncit într'îsul,
Pe la fântâna cea cu limpezi ape...;
Dar când i-ajunse la ureche plânsul
Copilului, p'aci din mâini să scape
Toiagul ce-l purtă în veci cu dânsul!...
Pe semne, Domnul chiar îi îndrumase
Spre stof picioarele-i neputincioase!...

Se 'ndreaptă 'ncet, — apoi cu anevoie
Pe malul apei tot în sus apucă...
Ce-i asta?... Sfinte mucenic Sisoe!
Intâiu zicea că-i numai o nălucă,—
Nu-și crede ochilor, și fără voe
Se 'nchină ca ispita să se ducă.
Dar când văzù că-i chiar ființă vie,
Atunci se zăpăci de bucurie!

Il ieà în brațe și copilul tace.
Atunci, sihastrul îl aduce-acasă,
Din scutece cu grijă îl desface
Și desfășoară fașa de mătasă.
Dar nu apucă bine să-l desbrace
Și vede scris că-i fiu de 'mpărăteasă,
Că-i botezat — ca tot creștinu 'n lume —
Gheorghe-i zice 'ntocmai după nume

Mult se miră atunci de cele scrise
Voiă din toată inima, să-l crească,
Zicând că cerul însuși i-l trimise...;
Dar vai, cu ce-ar putea el, să-l hrănească !...
Sărmanul pusnic, nu știa, și mi se
Porni pe un plâns de sta să se topească.
Mult se rugă 'n genunchi !... O ce minune!
Ce bucurie-avù nu pot eu, spune !

Căci el plângând, din lacrimele-aceste
Ce-i picurau din ochi îmbelșugate,
Crescù o viță vie fără veste
Sub strașina chiliei afumate...;
Și când ridică ochii 'n sus, dă peste
Ciorchini întregi de struguri, atârinate:
Copti unii, alții 'n pârg sau aguridă,
La alții floarea da să se deschidă.

Pe loc aleargă schimnicul, și-adună
Din cei mai copti... Văzând că îi mănâncă,
Mai plânse-o toană —dar de voe bună.
Apoi căzù, 'n evlavie adâncă,
Iar în genunchi, și se porni să spună
Rugi peste rugi... S'ar mai ruga el încă,
Dar iar se întoarce spre copil, să-l vadă,
Ca în genunchi pe urmă iar să cadă !...

Așa hrăni băiatul ce-l aflate,
Cu strugurii ce 'ntr'una răsăriră
Pe când rostea la rugi evlavioase...;
Și tot mai mult, călugăru se miră,
Căci Gheorghe crește într'un an ca 'n șase;
Și nici trei ani în cap nu se 'mpliniră
Când începu prin codri să-mi alerge,
Tot mai voinic, mai drag, pe zi ce merge!...

Acum plecà din zori la vânătoare
Și se 'ntorceà târziu, când înserează.
Bătea cărări pustii, sărea ponoare,
Trecea pe unde nimeni nu cutează,
Goneà din glumă cerbi și căprioare —
Pui de viteaz cu inima vitează!
Și când veneà acasă, pe 'nserate,
Târà vreo namilă de urs în spate!...

Și-adesea tresărea plin de mirare,
Când, chiuind în liniștea de-amiază,
Steteà s'asculte cum în depărtare,
Din stâncă 'n stâncă, chiotul durează
Pân'ce se pierde-apoi în fund de zare...
Atunci, departe, fiara sperioasă
Fugeà mâncând pământul să s'ascunză:
Foșnea prelung, potopul greu de frunză!...

Doar când treceà, sătul de pribegie,
Prin partea unde curge sgomotoasă,
Fântîna de sub stîncă cea pustie,
Îl năpădeà o jale ne 'nțeleasă;
Oftà atunci încet, fără să știe
C'aici plînsese biata 'mpărăteasă,
Cînd l-a lăsat acolo și se duse...;
Aici, sihastrul peste el dăduse!...

Acesta-l chiamă într'o zi la sine:

— „Simt, fătul-meu, că mi-e sfârșită viața.
„Trei zile încă vei mai fi cu mine;
„Apoi, văzând că-s rece tot, ca ghița,
„Și nu-ți răspund, tu vei cunoaște bine,
„Că-s mort pe veci...; dar cată, dimineața,
„Să nu te sperii, căci un leu năprasnic
„Venì-va din pustii cu urlet groaznic...”

„El, dragul tatii, e trimes anume
„Să-mi sapegroapa—; tu să-mi faci mormântul.
„Pe urmă, poți să pleci și tu în lume,
„Ca să slujești pre Dumnezeu Prea-sfântul!
„Ești mare și voinic, și porți un nume
„De sfânt viteaz...; é larg și lat, pămîntul!
„Deci grijă n'ai; te-o ajuta norocul,
„Ca să-ți găsești pe lumea asta locul.“

Bătrânul pusnic deci, a treia sară
Inchise ochii și-adormi. — Deodată
In zori de zi, pădurea se 'nfioară
De-un răcnet lung. Temutul leu s'arată
Cu coama 'n vânt, ca un vârtej de pară.
Văzând pe pusnic mort, îi face 'ndată
Cu ghiarele o groapă, — și-l astrucă,
Apoi pieri în crâng ca o nălucă!...

Sărmanul Gheorge, plin de întristare,
A plâns la groapa bunului părinte
Trei zile și trei nopți, fără 'ncetare.
Durerea lui eră fără cuvinte,
Văzându-se strein pe lumea mare!...
Pe urmă, foamea îi aduse aminte
De vița vie ce-l hrăneà odată...;
Văzù cu jale însă, că-i uscată.

Atunci, orfanul singur înțelese
Că trunchiu-i mort și nu mai prinde roade:
Iși aminti de sfatul ce-i dedese
Călugărul... La ce pustiu să șadă
P'aceste locuri triste?... își alese
Un băț de corn și se uită să vadă
In care parte nourii aleargă?
Și într'acolo se porni să meargă!...

IV.

Pornì voinicul — Domnul să ni-l ție —
Pe-o potecuță ce-o văzù în cale,
Se duse multă lume 'mpărăție,
Urcând din greu și scoborînd agale
Prin codrii vechi, pân' ce ieși 'n câmpie,
Trecù o luncă, un pârâu și-o vale,
Mai merse-apoi o zi și jumătate;
Și numai iacă, dete de-o cetate!.

Se zăpăci la început o leacă
Văzându-se deodată 'ntr'o grămadă
De lume nouă, care vine-pleacă
De pretutindenea, din stradă 'n stradă.
Mult se mirà de felul cum se 'mbracă,
Nici că sunt oameni nu-i veneà să creadă,
Căci nu văzuse-orașul niciodată;
Și-l asurzise huetul de gloată.

Și cum umblă, așa într'o părere,
Prin târgul cela, — vede-o fierărie
Cu arme vechi, — „Aci-i de mine, vere!“
Iși zice el. Dă busna 'n prăvălie,
Se uită, cearcă și pe urmă cere
Un paloș greu ce-abia puteà să-l ție
Ceilalți în mâini, și-un buzdugan de-acelea,
Buni pentru smei când îi mănâncă pielea.

Cât ai clipi încinge sabia goală
Și răsucind pe deget buzduganul,
Voià să plece, scurtă socoteală!
— „Plătește 'ntâi doar n'ai slujit cu anul!“
— „Cum să plătesc?...“ — „In bani, după
['nvoială.“
— „Ce-s ăia bani?...“ — întreabă băetanul
Vezi bine, bietul, nu cunoaște rândul
Acestei lumi, și-atât îl taie gândul.

Au răs cu hohot calfele, 'mpreună
Cu negustor cu tot. Și-i tălmăciră
Ce 'nsamnă: bani, și plată și arvună.
Ascultă Gheorghe-al meu și iar se miră
De câte sunt pe lume... Na'ți-o bună!
De unde bani?... Atunci se invoiră
Să aibă sabia și buzduganul,
Slujind ca ucenic până la anul.

Și ce noroc! Dăduse Gheorghe, peste
Un meșter bun, — și cum erà și harnic,
Tăria lui ajunse de poveste.
Căci unde alții se trudeau amarnic,
El, oboseala nu știa ce este;
Și nici o zi n'o prăpădeà zadarnic;
Iar calfele, când au băgat de seamă,
Au început de el să se cam teamă.

Nu-i vorbă că și brațele-i voinice
Făceau minuni. Ba ca o calfă veche
Lucră, și nime nu aveà ce zice,
Barosul mare fără-de-păreche,
Ce-abia trei inși puteau ca să-l ridice,
Erà la dânsul floare la ureche —
Așa-l purtà cum porți o jucărie —
Și tot cântà un viers de bărbăție:

Mult mi-e drag să bat
Fieru 'nfierbântat;
Și din el să-mi fac
Arme după plac:
Paloș vitejesc,
Buzdugan crăesc!

Doamne! eu nu-ți cer
Luna depe cer, —
Hei! un cal voinic
Și-altceva, nimic;
Să călătoresc
Și să vitejesc!

Slujește-așa un an cu bărbăție
Și mai slujește-un an, cerând ca plata
Fier și cărbuni, să-și facă el, cum știe,
O sabie și-un buzdugan odată!
Stăpânul se 'nvoi cu bucurie.
Dar calfa-mare — slugă îngânfată —
Crezând că vrea să-i ia voinicul, locul,
Iși puse 'n gând, să-i pască tot norocul.

Când se'implinește anul deci, s'apucă
Și-i spune că e fier de-ajuns, dar, iacă,
Nu sunt cărbuni destui, — ci să se ducă
Jos, la Pădurea-Neagră și să-și facă:
Ei, tot de-acolo caută s'aducă...
Hei, nu știți voi, în mintea lui cea seacă
Ce gânduri negre, calfa-veche toarce:
Chitea că Gheorghe nu s'a mai întoarce.

Se iscodise p'acolea, pe semne,
O scorpie, — și omorà pe-oricine
Veneà 'n Pădurea-Neagră după lemne.
Dar Gheorghe nu știà de rău, de bine,
Nici n'așteptà ca alții să-l îndemne;
Pornește, de cuvânt, luând cu sine
Un paloș, bun la orice întâmplare,
Și doi burdufi de bivol în spinare.

Se duce-apoi pe drum în bună pace.
Ajuns la partea locului, doboară
Mulțime de copaci bătrâni, și face
Un strașnic foc... Cum sta pe lângă pară,
Deodată simte pare-că-l atrage
Și-l mișcă nu-știu-ce, din loc... „Ei, drace!“
Se 'ntreabă el. — „Dar asta ce să fie?“
Când dă să vadă... Doamne, ce urgie!

Veneà hapsâna scorpie, c'o falcă
In cer și-alta 'n pământ, să-i ceară seamă
Voinicului: cu ce poruncă-i calcă
Ținutul ei, așa fără-de-teamă?
Sorbeà văzduhul, să-l înghită par'că...;
Dar pe viteazul meu tot Gheorghe-l chiamă!
Apucă paloșul în mâna dreaptă,
Și 'nfipt pe loc, stă nemișcat și-așteaptă.

Astfel veghind, cu ochiul treaz, să vadă
Ce s'a 'ntâmplă — par'că-l crescuse locul.
S'aruncă scorpia, plesnind din coadă,
Și într'o clipă risipește focul,
Apoi se'ntoarce lacomă la pradă...
Voinicul își încearc' atunci norocul,
Și cum învârte paloșul odată,
Despică 'n două fiara blestemată.

Se svârcolește scorpia turbată,
Dar Gheorghe-așa de bine mi-o aduse,
Că nu-i lăsă nici vreme să se sbată.
Ii și retează capul — și-o răpuse.
Se 'ntoarce-apoi la treabă, când, deodată,
O păsăruie, care n'o văzuse,
Săltă pe ram, strigându-l blând pe nume,
Așa duios... părea din altă lume

— „Gheorghită, Făt-frumos, spre mulțumire
„Că m-ai scăpat dela peire
„Prin vitejia ta cea mare;
„Ascultă-mi sfatul: scaldă-te, voinice,
„In sângele acestei fiare,
„Că bine o să-ți pice!“

„Și nici un rău pe urmă nu se leagă
„De trupul tău viața 'ntreagă,
„Nici o săgeată, nici o boală,
„Și vei fi teafăr ca un leu;
„Să nu mai ai de nimenea sfială,
„Afară doar de unul Dumnezeu!“

Se scaldă Gheorghe, cum îl sfătuește
Drăguța pasăre ciripitoare
Ce sta pe creangă. — Pasărea-l zărește
Când iese Făt-frumos din scaldătoare;
Și-i zice dulce: „Gheorghe, te ferește!
„Ți s'a lipit o frunză pe spinare:
„Ți-a mai rămas un loc supus la moarte,
„Dar Dumnezeu de grijă o să-ți poarte!“

Voinicul însă, nici nu mai întreabă
Ce 'nseamnă aceste vorbe, — ci se duse
Nepăsător, să-și vad' acum de treabă.
Trânțește capul scorpiei răpuse
Intr'un burduf; și 'n celălalt de grabă,
Indeasă toți cărbunii ce-i făcuse,
Apoi se'ntoarce iar la prăvălie
Și cere fierul ce-l aveà simbrie.

I-aduseră de toate la poruncă;
S'așeză el, să-și facă arme nouă:
Trei zile 'ntregi a stat mereu la muncă:
A treia zi le 'ncearcă pe-amândouă,
Dar plin de ciudă armele-și aruncă:
Căci paloșul 'ndoit se rupse 'n două,
Și buzduganul, cum îl asvârlise,
Căzând jos, din văzduhuri, se turtise.

Ce-1 de făcut acuma?... Ziua toată
Sta gânditor, cu capul dus pe mână!...
Iși amintî c'a fost zărit odată
Departe, în pădurea cea bătrână,
Un fier înfipt adânc. Pornî să-l scoată.
Când, ce să vezi? Eră aci o vână
Ce se 'ntindea hăt, pe sub munți. Acuma
Văzù voinicul, că se 'ngroașă gluma.

Dar firea lui nu este foc de paie!
Apucă strâns de-un capăt și-l sucește,
Și trage!... Nădușeli îi curg păraie...
Pământul geme, pârâie, trosnește,
Lung de se 'nfioară munții 'n măruntaie.
Voinicul însă, luptă voinicește
Și pân' ce smulge-o parte nu se lasă...
O iea pe umăr și se 'ntoarce-acasă.

De nou începe munca-i voinicească:
Nici nu mănâncă, nici nu bea, nici-doarme;
Și isbutește-acum să-și făurească
Un paloș, care să nu se mai sfarme,
Și-un buzdugan, să nu se mai turtească.
Apoi își ieă drăguțele lui arme,
Se duce în pădurea cea bătrână
Și le botează-acolo, la fântână:

Ii zise „Fulger“ săbioarei sale,
Iar buzduganului; „Greu ca pământul“. —
Veneà acum pe drumul lui agale,
Cântând voios. Dar să nu-mi uit cuvântul:
Cum se 'ntorceà, îi ies trei inși în cale...
Erau: Căldura, Gerul și cu Vântul.

— „Nea Vântule, mă 'nchin cu sănătate!“

— „Noroc și cale bună, măi fârtate!“

— „Dar numai Vântul e 'n împărăție?

„Ai la știință, tu“ — Căldura zice —

„Că pot să las o arșiță, să-ți vie

„Leșin pe loc, dacă m'oi pune price?“

— „Nu'mi pasă, numai Vântul să-mi adie!“

— „Hei, dar pe mine nu mă vezi, voinice?

„Ori las un ger să zici: ajunge, tată!“

— „Nu-mi pasă, numai Vântul să nu-mi bată!..

Și iac'ășa, ajunse-acasă iară,
Dar îi găsi pe toți căzuți grămadă
Pe semne că, în lipsa lui cătară
La capul scorpiei... Au vrut să-l vadă
Și toți muriră. Le spusese doară
Să nu se uite, — ei n'au vrut să-l creadă.
Rău îi păreà, dar ce puteà să facă? —
Mai stă p'acolo cât mai stă, și pleacă!...

V.

Erà acu, Gheorghită-al meu, în floare:
Cu păr bălaiu ca mândra dimineață,
Și ochi adânci ca vânăta cicoare.
Când îi zăreau făptura lui măreață
Oftau de drag duioasele fecioare;
Și 'n taină, toate și-l doreau de mire —
Ci el treceà pribeag și în neștire!...

Pe gânduri, ast-fel, într'o zi cu soare,
Ca de-obiceiu, prin codrii rătăcește
Deodat'aude-un foșnet, huet mare,
Și-un porc mistreț, turbat, se năpustește
Din spre tufiș, trecând în goana mare;
Un călăreț, pe urma lui zorește
Cu arcu 'ntins...; pe loc îl și prăvale, —
Dar alt mistreț îi sare dârz în cale.

S'aruncă fiara groaznică, de-ai crede
Că e pierdut de-acuma, vânătorul.
Atunci, și Gheorghe cel viteaz, cum vede
Că e primejdie, și-aiaptă sborul!
Cu sabia goală 'n mână se repede
Și ca un fulger, când brăzdează norul,
Hârști! tae 'n două fiara, și-astfel scapă
Pe vânător, când moartea-i sta de-o șchioapă.

Chemați de bucium rând pe rând s'arată
Alți vânători. Toți la un loc s'adună;
Și fapta lui de toți e lăudată,
Când o aud. Apoi cu voe bună
Se pun la masă și poftesc îndată
Pe Făt-frumos cu dânșii împreună.
El n'așteaptă să-l cheme-a doua oară
Și fac un chef să-i meargă vestea 'n țară. .

Erà — cum zic — o mândră zi de vară
Și cum sporì căldura în amiază,
Dela o vreme, toți își desbrăcară
Zăbunele — și beau și ospătează.
Iși lapădă și Gheorghe, așa-dară,
Pieptaru lui, — dar nu știu cum s'așază,
Că baerul cămășii i se rumpe,
Vădindu-i salba cea de pietre scumpe.

Un vânător, ce-i sta vecin la masă,
Se uit'atunci de-aproape la mărgele
Și vede scris că-i fiu de 'mpărăteasă
Și numele ce sta săpat pe ele —
Erà chiar argintarul ce lucrase
Și 'nchipuisse slovele acele —
Atunci pricepe totul și le spune
Și celorlalți acea mare minune.

Cum au aflat acea mare minune,
Mesenii toți pe loc se și ridică
Și 'n jurul lui încep să se adune.
Iar Gheorghe nu mai știe ce să zică
De întrebări ce fie-care-i pune,
Și nici mirarea lui nu este mică,
Văzând că dintre ei, cel mai cu vază
S'apropie plecat și cuvântează:

— „Mulți ani voioși în pace și dreptate,
„Să ne trăești, slăvite împărate!
„Și află că bătrânul împărat
„Al ăstor locuri, s'a sfârșit de dorul
„Ce-l mistuià, când își pierdù feciorul,
„Și 'n locul lui pe mine m'a lăsat,
„Pân' ce s'a dovedì moștenitorul.“

„Dar Domnul nostru prea-mărit să fie,
 „Ascunsa-i voe nimenea n'o știe!
 „El te-a trimis în cale-mi negreșit,
 „Ca să mă scapi de groaznica peire
 „Și să cunosc în tine cu uimire
 „Pe fiul împăratului iubit!
 „Mărire Celui-Prea Inalt, mărire!“

Voinicul pare că-i din altă lume,
 Stă zăpăcit și întreabă cu mirare:
 — „Dar cum puteți ști, oameni buni, anume
 „Că eu sunt fiul craiului de care
 „Imi povestiți?“ ..— „Pe salbă-i scris un nume:
 „Intreabă tu, că-l știe fie-care..
 „Chiar Domnul însuși ni te-a scos în cale:
 „Veniți și vă 'nchinați Măriei-Sale!“

Ceilalți curteni, la vorbele aceste,
 S'au dus la Gheorghe și i se 'nchinară
 Ca unui vrednic împărat ce este.
 Apoi cu dânsul la palat plecară.
 Cât ai clipi, neașteptata veste
 Cutreeră în lung și 'n lat prin țară,
 Și la palat aleargă tot poporul
 Cu mare drag, să-și vadă domnitorul.

Vuià pe uliți, nesfârșită, gloata,
Primind cu flori și cântece voioase
Pe cel ce mort a fost și 'nviat'a,
Pierdut erà și, iacă, se aflase !...
Că nu erà și 'mpărăteasa, biata,
Să-și vad' acu feciorul ce-l lăsase
In stuful înflorit, odinioară !...
Sărmana, poate trage-acum să moară !...

Dar împăratul tânăr — cum se sue
In scaunul domnesc, — adună sfatul
Și caută noi întocmiri să pue.
Mult se 'ntristă și plânse-amar, băiatul,
Când oamenii au început să-i spue
Povestea maicii lui, — și de 'mpăratul
Tătână-său, cum s'a sfârșit de jale,
Pierzând nădejdea bătrâneței sale.

I-au spus ei, toată jalnica poveste,
Cum a plecat în codrii cu oștire,
Dar l-au înfrânt tâlharii fără veste.
Și cum n'avù de-atuncea nici o știre,
Nici despre soarta mândrei lui neveste,
Nici despre prunc..., și cum de grea mâhnire,
Sărmanul împărat înnebunise, —
Apoi mormântul peste el se 'nchise!

Ei bănuiau că 'mpărăteasa-i roabă,
Și poate încă s'o găsească vie;
Așa ghici din cărți, și-o biată babă
Ce se aflase la împărăție.

Atuncea, Gheorghe porunci degrabă
La oaste, toți feciorii să se scrie;
Și-alcătuindu-și oaste nfricoșată,
Pornește spre pădurea 'ntunecată.

VI.

In vremea asta, pasă-mi-te, hoții
Aflaseră de cele întâmplăte
Și căpitanul își adună soții
In fundul unei cule dărâmate:
Acolo unde locuiau cu toții
Și ascundeau comorile furate,
Loc fioros și neștiut de nime
In cea mai neagr' a codrului desime.

Eră o noapte oarbă și pustie.
Vuiă adâncul negru al pădurii
Și se frângeau copacii 'n vijelie.
Acolo se strânseseră pandurii
Și povesteau de cele ce-o să vie.
Cu ochii crunți, aprinși de para urii,
Sta căpitanul lor în fruntea mesii
Și blestemă pe fiu 'mpărătesii.

Pe când cinau ș'au început să bee
Odată, iaca, zidul se deschise
Și se ivi o umbră de femeie.
Ea puse două lumânări aprinse,
De piatră, — o scrisoare și o chee,
Pe masa lor, — apoi, precum venise,
Intrând în zid, se face nevăzută.
Și toți rămân cuprinși de spaimă mută.

Atunci, deodată vijelia tace,
Ca un suspin, departe, vântul moare.
Și atâta liniște pe loc se face,
In cât puteai s'auzi cum crește-o floare.
Ieă căpitanul, cartea și desface
Pecetia cu mâini tremurătoare;
Și fața-i tot mai mult îngălbeneste
In vreme-ce cu glasul stins citește:

— „S'a împlinit măsura de sânge și urgie,
„Căci strigătul dreptății la cer s'a auzit.
„Blestem asupra-ți cade și ești afurisit.
„O tainică-i la dreapta, necunoscută ție,
„Ieă lumânarea 'n mână și cheea depe masă,
„Și du-te de-o deschide. In sipet, tu găsești,
„Frumos orânduite veșminte 'mpărătești.
„Din temniță chema-vei pe biata 'mpărăteasă,
„Ca să îmbrace dânsa, podoabele acele.

„In sipetul din stânga, găsi-vei tu, o piele
„De urs și-un lanț. Intr'însa să te îmbraci
[întâi;
„Căci urs de aci 'nainte, pe veci ai să rămâi.
„Apoi, împărăteasa, de lanț o să te poarte
„Și te va da în mâna lui Gheorghe cel voinic.
„Ieà sama dar la toate și nu uità nimic:
„Alminteri te așteaptă și mai cumplită soarte!“

Văzând această tainică scrisoare,
Luminile și cheia depe masă,
Tâlharii se 'ngroziră și mai tare;
Iar căpitanul, că trăsnet rămase.
Poruncă dete-apoi ca fiecare
Să-și ieà bănet cât vrea și să nu-i lase
Nimica lui. Tâlharii ascultară
Și care încotro se 'mprăștiară.

Iar căpitanul merge și găsește
In tainiți toate cum spuneà în carte,
Apoi la poarta temniții sosește.
Impărăteasa învie din moarte,
Când auzì că fiul ei trăește
Și ceasul revederii nu-i departe.
Uitând de toate câte le 'ndurase,
Pe căpitan pe loc îl și iertase.

Zâmbea, sârmana, o albise jelea,
Dar inima-i rămase neschimbată...
Iși pune deci podoabele acelea
De 'mpărăteasă, cum purtă odată ;
Iar căpitanul se'mbracă în pelea
Ce se lipi de trupul său, — și iată
Pornesc. Impărăteasa înainte,
Și ursul, dus de lanț, pășind cuminte.

Dar uite, mări, soarele răsare?
Ori Gheorghe cel viteaz cu sabia 'n mână.
S'apropie pe-un smeu de roib călare?
Pe loc împărăteasa cea bătrână
Il cunoscù. Din șea, voinicul sare
Și-i cade 'n brațe.— „Mamă!“ el îngână ;
Și dânsa: — „Gheorghe;“ — Lacrime bogate
Curg isvorând potop, neînfrânate.

Și după-ce-și îmbrățișă feciorul,
Impărăteasa spuse pe'ndelete
Cum își lăsă acolo 'n stof odorul,
Și-apoi căzând în ghiara negrei cete,
Cum de amar de ani, prigonitorul
O chinuià; — dar Dumnezeu îi dete
Tărie să 'nfrunte toate-aceste —;
Mai spuse-apoi ș'a ursului poveste.

Ci Făt-frumos, atunci se 'nduioșază
 De-osânda lui — milos fiind din fire —
 Și deslegându-i lanțul, cuvântează :
 — „Te du de-acum și cată ispășire,
 „Te aibă Domnul Dumnezeu în pază!“
 Iar ursul, mormâind, într'o clipire
 Pieri 'n codru. Dus a fost, săracul, —
 De-atunci în codrii, urșii își fac vacul!

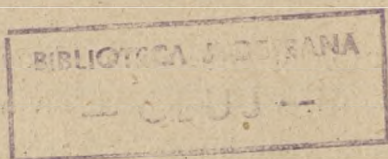
Iar Făt-frumos și maică-sa plecară
 Cu toți oștenii, veseli către casă,
 Și iar se face voie-bună 'n țară...
 Apoi și-alese craiul o mireasă
 Ca un bujor... Vă spun atâta doară,
 Că n'avea 'n lume seamăn de frumoasă,
 Și c'au purces o nuntă minunată,
 Cum nu mai cred că s'a văzut vreodată!...

Am încăput și eu, cum sunt mărunță,
 Prin cele multe fețe luminate;
 Și-am rupt trei rânduri de conduri la nuntă...

* * *

— Ia'n ascultați ce pui de crivăț bate!
 De cap își face vijelia cruntă,
 Tu, fusule, ce zici?... Ehe, fărtate!
 Ai obosit și tu, dar nu te vaeți...
 Ne părăsești de-acum și tu, opaet!...

E târzior, copii, — iar la fereastră
Cât ai clipi și soarele răsare.
Hei, doarme-acum și pasărea măiastră
La casa ei, departe acolo'n zare!..
O, Doamne, dă-ne nouă pâinea noastră
De toate zilele.. Hai la culcare!
Că toate-au un sfârșit, și-orice poveste
Nu poate fi mai lungă decât este.

S F Â R Ș I T

Notă.—Subiectul acestei povești e luat din „*Legende sau Basmele Românilor*” de P. Ispirescu. (Vezi povestea „Gheorghe cel viteaz“).

